

УДК : 159.92

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11\(57\)-2124-2134](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-11(57)-2124-2134)

Лебединський Едуард Броніславович кандидат психологічних наук, доцент, кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ», м. Одеса, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. Феномен культурної ідентичності постає як складне багатовимірне утворення, що відображає динамічний взаємозв'язок між індивідуальною свідомістю, соціокультурним контекстом і процесом самовизначення особистості. У сучасному глобалізованому світі, позначеному активними процесами культурної дифузії, міграції, гібридизації культурних форм і трансформацією національних цінностей, проблема становлення культурної ідентичності набуває нової актуальності. З одного боку, мультикультурність відкриває можливості для розширення світогляду, гнучкості мислення й формування полікультурної компетентності; з іншого – створює ризики розмитості культурних меж, появи внутрішньої невизначеності чи суперечності між традиційними й модерними цінностями. Психологічні механізми формування культурної ідентичності охоплюють систему когнітивних, емоційно-мотиваційних і соціально-комунікативних процесів, які забезпечують інтеграцію індивідуального досвіду у спільний культурний простір. До них належать соціальна категоризація, що дозволяє визначити власну групову приналежність; ідентифікація, яка створює емоційно-ціннісний зв'язок зі спільнотою; рефлексія, спрямована на усвідомлення значення культурних норм та їх місця у структурі «Я»; емпатія, що забезпечує здатність розуміти представників інших культур; інтеріоризація традицій і цінностей, яка формує стійкі культурні орієнтири; самопрезентація як спосіб демонстрації власної культурної належності в соціальних ситуаціях; а також процеси самоусвідомлення й ціннісного вибору, які визначають індивідуальну позицію в умовах культурного різноманіття. Рівень розвитку цих механізмів безпосередньо впливає на здатність особистості зберігати цілісність власного «Я», уникати внутрішніх суперечностей і здійснювати конструктивну міжкультурну взаємодію. Сформована культурна ідентичність є важливим чинником соціальної адаптації, психологічної стійкості та самореалізації, оскільки забезпечує гармонійне поєднання особистісного досвіду з ширшим культурним середовищем і визначає готовність людини до ефективного діалогу в полікультурному світі. У статті висвітлюються ключові психологічні аспекти розвитку культурної ідентичності, її роль у становленні особистості та особливості функціонування в умовах сучасних соціокультурних трансформацій.

Ключові слова: культурна ідентичність, самосвідомість, соціальна ідентифікація, інтеріоризація, рефлексія, культурні цінності, міжкультурна взаємодія, толерантність, національна свідомість, глобалізація.

Lebedynskiy Eduard Bronislavovych Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Psychology and Pedagogy, Odesa State University of Internal Affairs, Odesa, <https://orcid.org/0009-0005-6237-1119>

PSYCHOLOGICAL MECHANISMS OF THE FORMATION OF CULTURAL IDENTITY OF THE INDIVIDUAL

Abstract. The phenomenon of cultural identity appears as a complex multidimensional entity that reflects the dynamic interconnection between individual consciousness, sociocultural context, and the process of self-determination. In today's globalized world, marked by active processes of cultural diffusion, migration, hybridization of cultural forms, and transformation of national values, the problem of cultural identity formation is becoming increasingly relevant. On the one hand, multiculturalism opens up opportunities for broadening one's worldview, flexibility of thinking, and the formation of multicultural competence; on the other hand, it creates risks of blurring cultural boundaries, the emergence of internal uncertainty, or contradictions between traditional and modern values. The psychological mechanisms of cultural identity formation encompass a system of cognitive, emotional-motivational, and socio-communicative processes that ensure the integration of individual experience into a shared cultural space. These include social categorization, which allows individuals to determine their group affiliation; identification, which creates an emotional and value-based connection with the community; reflection, aimed at understanding the significance of cultural norms and their place in the structure of the "I"; empathy, which provides the ability to understand representatives of other cultures; internalization of traditions and values, which forms stable cultural guidelines; self-presentation as a way of demonstrating one's cultural affiliation in social situations; as well as processes of self-awareness and value choice, which determine an individual's position in conditions of cultural diversity. The level of development of these mechanisms directly affects the ability of an individual to maintain the integrity of their own "I", avoid internal contradictions, and engage in constructive intercultural interaction. Formed cultural identity is an important factor in social adaptation, psychological stability, and self-realization, as it ensures a harmonious combination of personal experience with the broader cultural environment and determines a person's readiness for effective dialogue in a multicultural world. The article highlights the key psychological aspects of the development of cultural identity, its role in personality formation, and the peculiarities of its functioning in the context of modern sociocultural transformations.

Keywords: cultural identity, self-awareness, social identification, internalization, reflection, cultural values, intercultural interaction, tolerance, national consciousness, globalization.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що характеризується інтенсивними процесами глобалізації, міграції, цифрової комунікації, культурної взаємодії та гібридизації цінностей, питання становлення культурної ідентичності набуває особливої ваги для психологічної науки. Стрімке розширення інформаційного простору, зростання ролі віртуальних спільнот, мобільність населення й перетин культурних кордонів створюють нові виклики для формування цілісного культурного “Я” людини. У таких умовах особистість стикається з необхідністю постійного вибору між локальною традицією і глобальними тенденціями, між збереженням власних культурних коренів і відкритістю до нових, часто суперечливих смислів. Культурна ідентичність виступає одним із найважливіших компонентів самосвідомості, який визначає систему життєвих орієнтацій, стиль мислення, поведінкові стратегії, моральні принципи та способи соціальної адаптації. Вона формує основу внутрішньої стабільності особистості, задає смислові рамки для інтерпретації соціального досвіду, впливає на відчуття безпеки, гідності та самоприйняття. Завдяки культурній ідентичності людина здатна не лише усвідомлювати свою приналежність до певної історико-культурної спільноти, а й здійснювати вибір цінностей, що визначають напрям її самореалізації та громадянської активності. Однак сучасна соціокультурна реальність породжує низку суперечностей. Унаслідок постійного зіткнення різних культур, розмиття традиційних меж, впливу масової культури та комерціалізації духовних цінностей виникають явища ідентифікаційної кризи, маргінальності, фрагментації культурної самосвідомості. Людина нерідко втрачає почуття належності до певного культурного простору, що проявляється у внутрішній дезорієнтації, відчутті “культурного безпритулля”, розриві між традиційними моральними нормами та новими глобальними стандартами поведінки. Такі процеси зумовлюють потребу у глибшому осмисленні психологічних механізмів, що забезпечують формування, збереження та трансформацію культурної ідентичності. Йдеться про розуміння того, як відбувається засвоєння культурних норм і цінностей, як людина інтегрує елементи різних культурних систем у власну структуру “Я”, як підтримує внутрішню гармонію в умовах соціокультурного розмаїття. Вивчення цих механізмів дозволяє пояснити, яким чином особистість вибудовує баланс між автентичністю та відкритістю, між національною приналежністю і глобальною свідомістю, як долає внутрішні суперечності, пов’язані з культурною множинністю сучасного світу. Для українського суспільства, що переживає складні процеси національного самоствердження, духовного оновлення та інтеграції у європейський культурний простір, проблема культурної ідентичності має не лише наукове, а й екзистенційне значення. Формування зрілої культурної ідентичності українця

сьогодні виступає запорукою соціальної єдності, громадянської свідомості, стійкості до зовнішніх інформаційних впливів і духовної безпеки нації. Тому розуміння психологічних механізмів цього процесу – від інтеріоризації культурних норм до рефлексії власної культурної належності – є необхідною умовою розвитку особистості, здатної зберігати автентичність, духовну автономію та водночас конструктивно взаємодіяти з багатокультурним світом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема культурної ідентичності є предметом активного міждисциплінарного вивчення у філософії, культурології, соціальній та загальній психології. У класичних психологічних концепціях питання ідентичності розглядалося передусім у працях Е. Еріксона, який визначав її як центральне новоутворення особистісного розвитку, що інтегрує індивідуальний досвід у систему соціокультурних відносин [11]. Його ідеї стали підґрунтям для подальших досліджень соціальної та культурної ідентичності, зокрема в межах теорії соціальної ідентичності Г. Таджфела та Дж. Тернера [12].

У західній психології вагомий внесок у вивчення взаємозв'язку культури та особистості зробили Г. Тріандіс, який аналізував механізми індивідуалізму та колективізму [13], і Г. Хофстеде, що розробив модель культурних вимірів як системи базових орієнтацій, що визначають соціальну поведінку [14]. У контексті етнопсихології важливе місце посідають дослідження Дж. Фінні, яка розкрила роль етнічної ідентичності як складової культурного самовизначення людини [15].

Сучасні емпіричні дослідження підтверджують, що культурна ідентичність є ключовим чинником соціальної адаптації, психологічного благополуччя та академічної успішності молоді. Зокрема, у роботах Дж. Баумерта, М. Бекера та О. Келлера показано, що позитивне усвідомлення культурної належності корелює з високим рівнем соціальної підтримки та внутрішньої стійкості особистості [17]. Подібні висновки робить і С. Чжоу з колегами, наголошуючи, що культурна ідентичність виступає предиктором життєстійкості, соціальної згуртованості та відчуття сенсу життя [16].

В українській психології феномен культурної ідентичності розглядається як важлива складова духовного світу особистості. Значний внесок у його осмислення зробили С. Максименко, В. Желанова, О. Матвієнко, В. Танчер О. Донченко, які підкреслюють, що культурна ідентичність формується внаслідок духовно-морального самовизначення та інтеріоризації культурних цінностей [2; 4; 5; 7].

С. Максименко та В. Танчер підкреслюють, що розвиток культурної ідентичності є невід'ємним від становлення суб'єктності, тобто здатності особистості творити власний смисловий простір у культурі [4; 7]. О. Донченко пов'язує культурну ідентичність із психокультурою народу – системою символів, традицій та архетипів, які формують колективну свідомість і впливають на світогляд людини.

Серед сучасних українських дослідників варто виокремити праці М. Савчина, присвячені духовному розвитку та культурно-моральним цінностям як детермінантам ідентичності [6], а також роботи Ж. Денисюк і Л. Удовиченко, які аналізують питання культурно-національної ідентичності в умовах глобалізаційних трансформацій [8; 9]. Науковці наголошують, що формування зрілої культурної ідентичності є запорукою громадянської стійкості, соціальної єдності та духовного відродження українського суспільства.

Мета - дослідити психологічні механізми становлення культурної ідентичності особистості, з'ясувати їх зміст, структуру та роль у процесі самосвідомості, соціальної адаптації й міжкультурної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Поняття культурної ідентичності в сучасній психології розглядається як багатовимірне утворення, що охоплює не лише когнітивне усвідомлення людиною своєї належності до певної культурної спільноти, а й глибоке емоційне, ціннісне та поведінкове залучення у цю культуру. Вона відображає здатність особистості ототожнювати себе з певною системою смислів, традицій, вірувань, символів і норм, які забезпечують її приналежність до конкретного культурного простору. Культурна ідентичність – це не просто знання про власну культуру, а внутрішнє переживання єдності з нею, прийняття її моральних та естетичних орієнтирів, участь у відтворенні культурних форм у щоденному житті.

У психологічному вимірі культурна ідентичність розглядається як результат процесу інтеріоризації культурного досвіду, у ході якого зовнішні соціальні зразки, символи та цінності поступово трансформуються у внутрішню систему переконань, ідеалів та поведінкових стратегій. Її формування відбувається через постійну взаємодію людини з культурним середовищем – родиною, освітою, релігією, мистецтвом, медіапростором – і супроводжується процесами саморефлексії, емоційного прийняття та усвідомленого вибору.

Культурна ідентичність є динамічним психологічним конструктом, який розвивається протягом життя особистості, реагуючи на соціальні, політичні та технологічні зміни. Вона постійно оновлюється під впливом культурних трансформацій, глобалізаційних процесів і міжкультурних контактів, зберігаючи при цьому свій стрижневий зміст – відчуття приналежності, повагу до культурної спадщини, прагнення зберегти власну автентичність. Вона не є сталою чи одновимірною, адже в сучасному світі людина часто інтегрує елементи кількох культур, формуючи полікультурну ідентичність, що поєднує національні, регіональні, професійні та глобальні цінності.

На відміну від етнічної чи національної ідентичності, культурна ідентичність не зводиться лише до етнічного походження, громадянства або релігійної приналежності. Її зміст значно ширший: він охоплює мову, традиції, світогляд, моральні орієнтири, соціальні практики, художні символи, поведінкові сценарії, а також способи сприйняття часу, простору та взаємодії між людьми. Вона формується не тільки на основі історичного спадку, а й через активне включення

індивіда в сучасні культурні процеси, що дозволяє особистості самостійно визначати своє місце в системі культурних координат.

Процес становлення культурної ідентичності має складну психологічну структуру, що охоплює когнітивні, емоційні, мотиваційні, комунікативні та рефлексивні компоненти. Він формується в результаті постійної взаємодії між індивідуальною свідомістю, соціокультурним середовищем і системою цінностей, які задають напрям особистісного розвитку. У цьому сенсі культурна ідентичність виступає не лише як характеристика самосвідомості, а як динамічний процес конструювання власного “Я” у контексті певної культури.

За Е. Еріксоном, ідентичність є центральним утворенням психічного розвитку, яке забезпечує цілісність особистості через інтеграцію минулого досвіду, теперішніх переживань і уявлень про майбутнє [11]. У контексті культурної ідентичності це означає осмислення власного місця у культурному просторі, прийняття історичних і символічних традицій спільноти, а також здатність адаптуватися до соціокультурних змін, не втрачаючи внутрішньої цілісності [3; 4].

Серед основних психологічних механізмів становлення культурної ідентичності дослідники виокремлюють соціальну категоризацію, ідентифікацію, інтеріоризацію культурних норм, рефлексію, емпатію та комунікацію [12; 15; 17]. Соціальна категоризація, за Г. Таджфелом і Дж. Тернером, полягає у диференціації соціального простору за принципом “свій – чужий” і створює основу для усвідомлення групової належності та прийняття цінностей своєї культури [12]. На цьому етапі формуються когнітивні схеми сприйняття культурних явищ і межі соціальної ідентифікації.

Ідентифікація є одним із базових психологічних механізмів формування культурної ідентичності, оскільки саме вона забезпечує емоційно-ціннісний зв'язок людини з культурною спільнотою. У процесі ідентифікації індивід ототожнює себе з певною культурною групою – етнічною, національною, релігійною чи соціальною – і приймає її символічні коди, мову, звичаї, цінності та моделі поведінки як власні. Така емоційно-психологічна залученість створює підґрунтя для відчуття приналежності, безпеки, гордості та відповідальності за збереження культурної спадщини [17].

Позитивна ідентифікація з власною культурою є важливим чинником психологічної стабільності та духовної зрілості особистості. Вона сприяє розвитку почуття внутрішньої опори, формуванню моральних орієнтирів, відчуттю власної цінності та значущості. Такий тип ідентифікації створює передумови для толерантності та відкритості до інших культур, оскільки людина, впевнена у своїй культурній належності, не сприймає “інше” як загрозу, а як можливість для діалогу й взаємозбагачення. У цьому контексті культурна ідентичність виконує інтегративну функцію, поєднуючи почуття автентичності з готовністю до співіснування в багатокультурному світі [13; 15; 17].

Водночас відсутність стійкої культурної ідентифікації або її розмитість можуть призводити до маргінальності, внутрішньої дезорієнтації та кризи

ідентичності. Людина, яка не відчуває себе частиною жодної спільноти, втрачає соціальну підтримку, переживає невизначеність у ціннісних орієнтирах і схильна до психологічної нестабільності. Такі стани, за Е. Еріксоном, зумовлюють “дифузю ідентичності” – ситуацію, коли індивід не може інтегрувати суперечливі культурні впливи у цілісну систему “Я” [11].

Після етапу ідентифікації настає не менш важливий процес – інтеріоризація культурних норм, яка забезпечує внутрішнє прийняття засвоєних культурних смислів. Саме через інтеріоризацію зовнішні соціокультурні впливи – традиції, моральні принципи, символи, релігійні та естетичні цінності – трансформуються у внутрішній світ людини, стаючи її власними переконаннями, мотивами та життєвими орієнтирами.

Цей процес не зводиться до простого копіювання культурних зразків або підпорядкування груповим нормам. Навпаки, він передбачає активне осмислення, критичну оцінку й вибіркове засвоєння культурних елементів, що відповідають особистісним смислам і життєвим цінностям [5; 6; 19; 20]. У результаті інтеріоризації культурні норми перестають бути зовнішнім тиском і перетворюються на внутрішній моральний компас особистості, який визначає її поведінку, світогляд і здатність діяти згідно з власними переконаннями.

Як зазначають П. Рікбор, К. Обуховський та українські психологи О. Донченко і М. Савчин, інтеріоризація – це творчий акт самоконструювання, у ході якого людина не просто засвоює культурні зразки, а й наповнює їх особистісним змістом, здійснюючи моральний вибір між різними культурними орієнтаціями [5; 6; 19; 20]. Такий підхід дозволяє розглядати культуру не як зовнішню систему норм, а як внутрішній духовний простір, у якому відбувається становлення моральної свідомості, духовної стабільності та саморегуляції поведінки. У результаті інтеріоризації культура стає не просто соціальним контекстом існування, а внутрішнім регулятором діяльності та ціннісних рішень, джерелом духовної автономії, совісності та моральної відповідальності особистості.

Цей процес нерозривно пов’язаний із розвитком рефлексивного механізму, який дозволяє людині усвідомити, як культурні норми впливають на її мислення, емоції, вчинки та світогляд. Рефлексія виступає своєрідним “дзеркалом” культури у свідомості особистості – інструментом, за допомогою якого людина оцінює зміст культурних цінностей, їхню автентичність і релевантність власному досвіду. Саме завдяки рефлексії індивід здатний виявити суперечності між традиційним і сучасним, локальним і глобальним, знайти гармонійний баланс між збереженням спадщини та відкритістю до нових культурних впливів.

За В. Желановою та О. Матвієнко, рефлексія є внутрішнім інструментом духовного розвитку, який забезпечує осмислення власної культурної належності та формування індивідуальної системи цінностей [2]. Вона допомагає особистості не лише усвідомити, а й прийняти свою культурну ідентичність як невід’ємну частину власного “Я”. У цьому сенсі рефлексія виконує подвійну

функцію: з одного боку, вона сприяє збереженню культурної спадщини через її усвідомлене відтворення, а з іншого – стимулює інноваційність, відкритість і здатність до діалогу культур. Особливу увагу вітчизняні дослідники приділяють комунікативному аспекту культурної ідентичності, наголошуючи, що саме в процесі спілкування і культурного обміну відбувається передача культурних значень, розвиток емпатії та толерантності [4; 7]. Комунікація виступає не лише каналом соціалізації, а й засобом самопізнання, оскільки через взаємодію з “іншим” особистість відкриває й усвідомлює власну культурну своєрідність.

Серед чинників, що визначають формування культурної ідентичності, вагоме місце займають сімейне виховання, система освіти, медійний простір та державна культурна політика [8; 9]. Родина передає дитині базові культурні норми, традиції та символи, освіта забезпечує розвиток критичного мислення й ціннісної рефлексії, а медіа формують сучасні культурні орієнтири, впливаючи на почуття приналежності до національної чи глобальної спільноти.

Таким чином, культурна ідентичність постає як багаторівневе психологічне утворення, що є результатом постійної взаємодії індивідуального досвіду людини та соціокультурного середовища, у якому вона живе й розвивається. Цей процес не є статичним – він триває упродовж усього життя, зазнаючи трансформацій під впливом нових соціальних контактів, культурних контекстів і особистісних рефлексій. Людина постійно “перепишує” власну ідентичність, узгоджуючи особистісні смисли з культурними нормами, традиціями, символами та суспільними очікуваннями.

Формування культурної ідентичності відбувається завдяки узгодженій дії низки психологічних механізмів, серед яких – когнітивне осмислення, емоційне прийняття, моральний вибір, соціальна взаємодія та рефлексія. Когнітивний компонент забезпечує інтелектуальне засвоєння культурних знань, символів і норм, сприяючи розумінню власного місця у системі культурних координат. Емоційний аспект відповідає за почуття належності, любові та гордості за свою культуру, формуючи емоційну прив’язаність до спільноти. Моральний вибір, у свою чергу, дозволяє людині усвідомлено приймати культурні цінності, робити їх частиною власного духовного світу та визначати поведінкові орієнтири відповідно до внутрішніх переконань. Соціальна взаємодія – це простір, у якому культурна ідентичність постійно перевіряється, уточнюється та оновлюється в контакті з іншими людьми й культурами.

Узгоджена взаємодія цих механізмів створює передумови для формування внутрішньої гармонії та духовної стійкості особистості. Культурна ідентичність, яка ґрунтується на усвідомленому прийнятті власної культурної належності, забезпечує почуття цілісності “Я”, психологічну безпеку й здатність долати соціальні та екзистенційні кризи. Вона слугує основою для збереження моральних орієнтирів, духовної автономії та здатності до співіснування в багатокультурному середовищі.

Висновки. У результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що культурна ідентичність є складним, багаторівневим феноменом, який охоплює систему когнітивних уявлень, емоційних переживань, мотиваційних установок і поведінкових стратегій, спрямованих на усвідомлення та прийняття власної культурної належності. Вона виступає важливим компонентом самосвідомості, який забезпечує психологічну цілісність особистості, її внутрішню стабільність та здатність до ефективної міжкультурної взаємодії.

Становлення культурної ідентичності відбувається через взаємодію індивідуального досвіду та соціокультурного контексту, у процесі якого зовнішні норми, традиції, цінності та символи поступово інтегруються у внутрішній світ людини. Ключову роль у цьому процесі відіграють психологічні механізми – соціальна категоризація, ідентифікація, інтеріоризація, рефлексія, емпатія та комунікація, які забезпечують узгодження між особистісними смислами та культурними цінностями спільноти.

Показано, що інтеріоризація культурних норм не зводиться до їх формального засвоєння, а має характер творчого, вибіркового і духовно насиченого процесу, який супроводжується самопізнанням, моральним вибором і відповідальністю за власну культурну приналежність. Рефлексивно-ціннісний аспект культурної ідентичності визначає її глибину, а емоційно-комунікативний – забезпечує її стійкість і здатність до діалогу.

Отже, культурна ідентичність – це психологічний міст між особистістю та культурою, який забезпечує гармонію між індивідуальним і колективним, між минулим і сучасним, між локальним та глобальним. Вона є показником не лише соціальної інтегрованості людини, а й її духовної зрілості, внутрішньої стабільності та здатності зберігати себе в умовах культурних змін і різноманіття сучасного світу. Психологічні механізми становлення культурної ідентичності забезпечують гармонійне поєднання індивідуального та колективного досвіду, сприяють формуванню світоглядної цілісності, моральної автономії та внутрішньої узгодженості особистості в умовах глобалізаційних трансформацій. Культурна ідентичність у цьому контексті постає як динамічна система, що поєднує спадкоємність традицій і відкритість до нових смислів, слугуючи основою духовної єдності суспільства та стійкості особистості в сучасному полікультурному світі.

Література:

1. Лебединська І. В. Ідентичність і культура: досвід психологічної інтерпретації. Київ : Інститут психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2012. 408 с.
2. Желанова В. В., Матвієнко, О. В. National-cultural personal identity: essence and structure *Інноваційна педагогіка*, 1 (49). 2022. pp. 17-20.
3. Катаєв С. Л. Сучасне українське суспільство: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 200 с.
4. Танчер В. Культурна ідентичність в полікультурному суспільстві. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 2019. №4. С. 271–285.
5. Донченко О. А. Психокультура українського народу: історія, сучасність, перспективи. Київ : Генеза, 2001. 384 с.

6. Савчин М. В. Духовний розвиток особистості: психологічний вимір. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2019. 296 с.
7. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості: у 2 т. Т. 1. Психологічна сутність розвитку людини. Київ : Видавництво ТОВ «КММ», 2006. 376 с.
8. Удовиченко Л. Проблема культурно-національної ідентичності та шляхи її вирішення у новій українській школі. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2022. № 37(1). С. 70–75.
9. Денисюк Ж. З. Українська культурна ідентичність як основа національної стійкості *Альманах Національної академії педагогічних наук України*. 2025. № 3. С. 309-315.
10. Soroka, I. Cultural Identity and Cross-Cultural Adaptation among Ukrainians: Strategies for Preservation of Cultural Identity *Scientific Journal "PNAP"*. 2025. № 28. С. 455–470.
11. Erikson, E. H. Identity: Youth and Crisis. New York : W. W. Norton & Company, 1968. 336 p.
12. Tajfel, H., Turner, J. C. An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations* Eds. W. G. Austin & S. Worchel. Monterey, CA : Brooks/Cole, 1979. P. 33–47.
13. Triandis, H. C. Individualism and Collectivism. Boulder, CO : Westview Press, 1995. 259 p.
14. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. Cultures and Organizations: Software of the Mind. New York : McGraw-Hill, 2010. 561 p.
15. Phinney, J. S. Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research. *Psychological Bulletin*. 1990. Vol. 108(3). P. 499–514.
16. Zhou, S. et al. The role of cultural identity, perceived social support, and resilience in college students' meaning in life. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12, Art. 117.
17. Baumert, J., Becker, M., Jansen, M., Köller, O. Cultural Identity and the Academic, Social, and Psychological Adjustment of Adolescents with Immigration Background. *Journal of Youth and Adolescence*. 2023. DOI: 10.1007/s10964-023-01984-1.
18. Taylor, C. The Politics of Recognition // Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition / Ed. A. Gutmann. Princeton (NJ) : Princeton University Press, 1994. P. 25–73.
19. Ricoeur, P. Oneself as Another. Chicago : University of Chicago Press, 1992. 368p.
20. Obukhowski, K. Psychologia dążeń ludzkich. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1983. 312 s.

References:

1. Lebedynska, I. V. (2012). *Identychnist i kultura: dosvid psykhologichnoi interpretatsii* [Identity and culture: The experience of psychological interpretation]. Kyiv: Instytut psykhologii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. [in Ukrainian]
2. Zhelanova, V. V., & Matviienko, O. V. (2022). *National-cultural personal identity: essence and structure*. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, 1(49), 17–20. [in Ukrainian]
3. Kataiev, S. L. (2006). *Suchasne ukrainske suspilstvo* [Modern Ukrainian society]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. [in Ukrainian]
4. Tancher, V. (2019). *Kulturna identychnist v polikulturnomu suspilstvi* [Cultural identity in a multicultural society]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty – International Relations: Theory and Practical Aspects*, 4, 271–285. [in Ukrainian]
5. Donchenko, O. A. (2001). *Psykhokultura ukrainskoho narodu: istoriia, suchasnist, perspektyvy* [Psychoculture of the Ukrainian people: History, modernity, prospects]. Kyiv: Henez. [in Ukrainian]
6. Savchyn, M. V. (2019). *Dukhovnyi rozvytok osobystosti: psykhologichnyi vymir* [Spiritual development of personality: A psychological dimension]. Ivano-Frankivsk: PNU im. V. Stefanyka. [in Ukrainian]

7. Maksymenko, S. D. (2006). *Heneza zdiisnennia osobystosti. T.1: Psykholohichna sutnist rozvytku liudyny* [Genesis of personality realization. Vol. 1: The psychological essence of human development]. Kyiv: Vydavnytstvo TOV «KMM». [in Ukrainian]
8. Udovychenko, L. (2022). *Problema kulturno-natsionalnoi identychnosti ta shliakhy yii vyrishennia u Novii Ukrainskii Shkoli* [The problem of cultural-national identity and ways of its solution in the New Ukrainian School]. *Pedahohichna osvita: Teoriia i praktyka. Psykholohiia. Pedahohika – Pedagogical Education: Theory and Practice. Psychology. Pedagogy*, 37(1), 70–75. [in Ukrainian]
9. Denysiuk, Zh. Z. (2025). *Ukrainska kulturna identychnist yak osnova natsionalnoi stiikosti* [Ukrainian cultural identity as a basis for national resilience]. *Almanakh Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy – Almanac of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 3, 309–315. [in Ukrainian]
10. Soroka, I. Cultural Identity and Cross-Cultural Adaptation among Ukrainians: Strategies for Preservation of Cultural Identity *Scientific Journal “PNAP”*. 2025. № 28. С. 455–470. [in English]
11. Erikson, E. H. *Identity: Youth and Crisis*. –ew York : W. W. Norton & Company, 1968. 336 p. [in English]
12. Tajfel, H., Turner, J. C. *An Integrative Theory of Intergroup Conflict The Social Psychology of Intergroup Relations / Eds. W. G. Austin & S. Worchel*. Monterey, CA : Brooks/Cole, 1979. P. 33–47. [in English]
13. Triandis, H. C. *Individualism and Collectivism*. Boulder, CO : Westview Press, 1995. 259 p. [in English]
14. Hofstede, G., Hofstede, G. J., Minkov, M. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. New York : McGraw-Hill, 2010. 561 p. [in English]
15. Phinney, J. S. *Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research. /Psychological Bulletin*. 1990. Vol. 108(3). P. 499–514. [in English]
16. Zhou, S. et al. *The role of cultural identity, perceived social support, and resilience in college students’ meaning in life. Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12, Art. 117. [in English]
17. Baumert, J., Becker, M., Jansen, M., Köller, O. *Cultural Identity and the Academic, Social, and Psychological Adjustment of Adolescents with Immigration Background. Journal of Youth and Adolescence*. 2023. DOI: 10.1007/s10964-023-01984-1. [in English]
18. Taylor, C. *The Politics of Recognition // Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition / Ed. A. Gutmann*. Princeton (NJ) : Princeton University Press, 1994. P. 25–73. [in English]
19. Ricoeur, P. *Oneself as Another*. – Chicago : University of Chicago Press, 1992. 368 p. [in English]
20. Obukhowski, K. *Psychologia dążeń ludzkich*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1983. 312 s. [in English]